

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

SPRENDIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIO TEISMO 2006 M. GEGUŽĖS 12 D. NUTARIMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS REFORMOS ĮSTATYMO 7 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO 1 STRAIPSNIO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS REFORMOS ĮSTATYMO 7 STRAIPSNIO (2002 M. LAPKRIČIO 5 D. REDAKCIJA) ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI“ NUOSTATOS IŠAIŠKINIMO

2010 m. liepos 2 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Armano Abramavičiaus, Tomos Birmontienės, Prano Kuonio, Kęstučio Lapinsko, Zenono Namavičiaus, Ramutės Ruškytės, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Romualdo Kęstučio Urbaičio,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2010 m. liepos 1 d. apsvartė Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkės Irenos Degutienės prašymą išaiškinti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo 1 straipsnio ir Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 7 straipsnio (2002 m. lapkričio 5 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ nuostata „pagal Konstituciją toks teisinis reguliavimas, kai asmeniui, kuris buvo apdovanotas kuriuo nors valstybiniu apdovanojimu, būtent dėl to, kad jis buvo juo apdovanotas, yra suteikiama dar ir tam tikra materialinė gėrybė, yra negalimas“ reiškia, kad iki Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimo paskelbimo vadovaujantis Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymu (1991 m. rugsėjo 1 d.–2002 m. liepos 3 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 22 d. nutarimu Nr. 627 „Dėl

Valstybinės žemės sklypų individualiai statybai suteikimo nuosavybėn neatlygintinai Lietuvos Respublikos piliečiams, apdovanotiems Vyčio Kryžiaus ordinu, Vyčio Kryžiumi, tvarkos patvirtinimo“ nustatyta tvarka pradėtoms administracinėms procedūroms, kai dėl vilkinimo ir kitų priežasčių buvo pažeisti Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 7 straipsnyje (2002 m. lapkričio 5 d. redakcija) ir minėtame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 22 d. nutarime Nr. 627 nustatyti terminai sprendimams dėl žemės sklypų perdavimo nuosavybėn apdovanotiems asmenims priimti, atsiranda Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimo teisinės pasekmės.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

1. Konstitucinis Teismas 2006 m. gegužės 12 d. konstitucinės justicijos byloje Nr. 16/03-17/03-18/03 priėmė nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo 1 straipsnio ir Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 7 straipsnio (2002 m. lapkričio 5 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2006, Nr. 54-1965; toliau – Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimas).

2. Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarime pripažinta, kad:

– Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo 1 straipsnis (Žin., 2002, Nr. 68-2763) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai;

– Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 7 straipsnio (2002 m. lapkričio 5 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 112-4974) nuostata „Žemė Vyriausybės nustatyta tvarka suteikiama nuosavybėn neatlygintinai Lietuvos Respublikos piliečiams: <...> 1) apdovanotiems Vyčio Kryžiaus ordinu ir Vyčio Kryžiumi, žuvusių (mirusių) tokių fizinių asmenų sutuoktiniams, o jeigu sutuoktinio nėra, – tėvams (įtėviams) arba vaikams (įvaikiams) – Vyriausybės nustatyto dydžio vienas žemės sklypas individualiai statybai, jeigu jų prašymai dėl žemės sklypo suteikimo nuosavybėn neatlygintinai pateikti iki Žemės reformos įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo įsigaliojimo (2002 m. liepos 3 d.)“ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 2 daliai, 128 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

3. Pareiškėja – Seimo Pirmininkė prašo išaiškinti, ar Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimo nuostata „pagal Konstituciją toks teisinis reguliavimas, kai asmeniui, kuris buvo apdovanotas kuriuo nors valstybiniu apdovanojimu, būtent dėl to, kad jis buvo juo apdovanotas, yra suteikiama dar ir tam tikra materialinė gėrybė, yra negalimas“ reiškia, kad iki Konstitucinio Teismo nutarimo paskelbimo vadovaujantis Žemės reformos įstatymu (1991 m. rugsėjo 1 d.–2002 m. liepos 3 d. redakcija) ir Vyriausybės 2003 m. gegužės 22 d. nutarimu Nr. 627 „Dėl Valstybinės žemės sklypų individualiai statybai suteikimo nuosavybėn neatlygintinai Lietuvos Respublikos piliečiams,

apdovanotiems Vyčio Kryžiaus ordinu, Vyčio Kryžiumi, tvarkos patvirtinimo“ nustatyta tvarka pradėtoms administracinėms procedūroms, kai dėl vilkinimo ir kitų priežasčių buvo pažeisti Žemės reformos įstatymo 7 straipsnyje (2002 m. lapkričio 5 d. redakcija) ir minėtame Vyriausybės 2003 m. gegužės 22 d. nutarime Nr. 627 nustatyti terminai sprendimams dėl žemės sklypų perdavimo nuosavybėn apdovanotiems asmenims priimti, atsiranda Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimo teisinės pasekmės.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Konstitucinio Teismo įstatyme yra įtvirtinti Konstitucinio Teismo įgaliojimai oficialiai aiškinti savo nutarimus (61 straipsnis). Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad jis turi įgaliojimus aiškinti ir kitus savo baigiamuosius aktus.

2. Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Konstitucinis Teismas savo nutarimą oficialiai aiškina pagal dalyvavusių byloje asmenų, kitų institucijų ar asmenų, kuriems jis išsiųstas, prašymą, taip pat savo iniciatyva. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 60 straipsnio 2 dalį Konstitucinio Teismo pirmininkas gali nurodyti, kad Konstitucinio Teismo nutarimas būtų išsiųstas kitoms institucijoms, pareigūnams ar piliečiams. Pagal Konstitucinio Teismo pirmininko 2004 m. kovo 29 d. įsakymą Nr. 4B-10 „Dėl Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išsiuntimo“ Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai išsiunčiami *inter alia* Seimo Pirmininkui. Taigi Seimo Pirmininkė pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 1 dalį turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą.

3. Dėl Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo priimamas sprendimas – atskiras dokumentas (Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 2 dalis).

4. Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų aiškinimo instituto paskirtis – plačiau, išsamiau atskleisti atitinkamų Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatų turinį, prasmę, jeigu to reikia, kad būtų užtikrintas deramas to Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto vykdymas, kad tuo Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų vadovaujama.

5. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad jo nutarimas yra vientisas; Konstitucinio Teismo nutarimo nutariamoji (rezoliucinė) dalis yra grindžiama motyvuojamosios dalies argumentais; aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas yra saistomas tiek nutarimo nutariamosios (rezoliucinės), tiek motyvuojamosios dalių turinio; dėl Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo priimtas sprendimas yra neatskiriamas nuo Konstitucinio Teismo nutarimo.

6. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 3 dalį Konstitucinis Teismas privalo

aiškinti savo nutarimą, nekeisdamas jo turinio.

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad ši Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 3 dalies nuostata, be kita ko, reiškia, jog aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas negali jo turinio aiškinti taip, kad būtų pakeista nutarimo nuostatų prasmė, *inter alia* prasminė elementų, sudarančių nutarimo turinį, visuma, argumentai, motyvai, kuriais grindžiamas tas Konstitucinio Teismo nutarimas, taip pat kad Konstitucinis Teismas negali aiškinti to, ko jis toje konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas prašomas išaiškinti nutarimas, netyrė. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad prašymo išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, kitą baigiamąjį aktą nagrinėjimas nesuponuoja naujos konstitucinės justicijos bylos.

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje taip pat ne kartą konstatuota, kad Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalies, kurioje nustatyta, jog Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami, formuluotė „yra galutiniai ir neskundžiami“ reiškia ir tai, kad Konstitucinio Teismo nutarimai, išvados, sprendimai, kuriais baigiama konstitucinės justicijos byla, t. y. Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai, yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams, neišskiriant nė paties Konstitucinio Teismo: Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai yra privalomi ir pačiam Konstituciniam Teismui, jie suvaržo Konstitucinį Teismą tuo atžvilgiu, kad jis negali jų pakeisti arba jų peržiūrėti, jeigu tam nėra konstitucinio pagrindo (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas, 2006 m. lapkričio 21 d., 2007 m. gruodžio 6 d., 2008 m. vasario 1 d., 2009 m. gruodžio 18 d., 2010 m. balandžio 20 d. sprendimai).

Taigi oficialiai aiškinant (byloje dalyvavusių asmenų, kitų institucijų ir asmenų, kuriems Konstitucinio Teismo nutarimas išsiųstas, prašymu, taip pat paties Konstitucinio Teismo iniciatyva) Konstitucinio Teismo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus oficialioji konstitucinė doktrina nėra koreguojama. Oficialiosios konstitucinės doktrinos koregavimas (kuris, be abejo, visada turi būti konstituciškai pagrindžiamas ir eksplicitiškai motyvuojamas atitinkamame Konstitucinio Teismo akte) sietinas su naujų konstitucinės justicijos bylų nagrinėjimu ir naujų Konstitucinio Teismo precedentų sukūrimu jose, bet ne su Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų nuostatų oficialiu aiškinimu (Konstitucinio Teismo 2007 m. gruodžio 6 d., 2008 m. vasario 1 d., 2008 m. liepos 4 d., 2009 m. sausio 15 d., 2009 m. gegužės 15 d., 2009 m. spalio 28 d., 2009 m. lapkričio 6 d., 2009 m. gruodžio 18 d. sprendimai).

7. Pažymėtina ir tai, kad oficialiosios konstitucinės doktrinos vienodumas ir tęstinumas suponuoja būtinybę kiekvieną aiškinamą Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatą aiškinti atsižvelgiant į visą oficialų konstitucinį doktrininį kontekstą, taip pat į kitas Konstitucijos nuostatas (eksplicitines ir implicitines), susijusias su Konstitucijos nuostata (-omis), kurią (-ias) aiškinant Konstitucinio Teismo nutarime, kitame baigiamajame akte buvo suformuluota

atitinkama oficiali konstitucinė doktrininė nuostata. Kaip jau ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, jokia Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto oficiali konstitucinė doktrininė nuostata negali būti aiškinama izoliuotai, ignoruojant jos prasmines bei sisteminės sąsajas su kitomis oficialiomis konstitucinėmis doktrinėmis nuostatomis, išdėstytomis tame Konstitucinio Teismo nutarime, kitame baigiamajame akte, kituose Konstitucinio Teismo aktuose, taip pat su kitomis Konstitucijos nuostatomis (eksplicitinėmis ir implicitinėmis) (Konstitucinio Teismo 2008 m. liepos 4 d., 2009 m. sausio 15 d., 2009 m. gegužės 15 d., 2009 m. spalio 28 d., 2009 m. lapkričio 6 d., 2009 m. gruodžio 18 d., 2010 m. balandžio 20 d. sprendimai).

II

1. Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarime, kurio nuostatą prašo išaiškinti pareiškėja – Seimo Pirmininkė, buvo tiriamas:

– Žemės reformos įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo 1 straipsnio, kuriuo netekusiu galios buvo pripažintas Žemės reformos įstatymo 7 straipsnio 1 punktą (1997 m. liepos 2 d. redakcija), pagal kurį žemė Vyriausybės nustatyta tvarka buvo suteikiama nuosavybėn neatlygintinai Lietuvos Respublikos piliečiams, apdovanotiems Vyčio Kryžiaus ordinu ir Vyčio Kryžiumi, žuvusių (mirusių) tokių asmenų sutuoktiniams, o jeigu sutuoktinio nėra, – tėvams arba vaikams – jų prašymu Vyriausybės nustatyto dydžio vienas žemės sklypas individualiai statybai, atitiktis Konstitucijai;

– Žemės reformos įstatymo 7 straipsnio 1 punkto (2002 m. lapkričio 5 d. redakcija) nuostatos „Žemė Vyriausybės nustatyta tvarka suteikiama nuosavybėn neatlygintinai Lietuvos Respublikos piliečiams: <...> 1) apdovanotiems Vyčio Kryžiaus ordinu ir Vyčio Kryžiumi, žuvusių (mirusių) tokių fizinių asmenų sutuoktiniams, o jeigu sutuoktinio nėra, – tėvams (įtėviams) arba vaikams (įvaikiams) – Vyriausybės nustatyto dydžio vienas žemės sklypas individualiai statybai, jeigu jų prašymai dėl žemės sklypo suteikimo nuosavybėn neatlygintinai pateikti iki Žemės reformos įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo įsigaliojimo (2002 m. liepos 3 d.)“ atitiktis Konstitucijai.

2. Kaip minėta, pareiškėja – Seimo Pirmininkė Konstitucinio Teismo prašo išaiškinti, ar Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimo nuostata „pagal Konstituciją toks teisinis reguliavimas, kai asmeniui, kuris buvo apdovanotas kuriuo nors valstybiniu apdovanojimu, būtent dėl to, kad jis buvo juo apdovanotas, yra suteikiama dar ir tam tikra materialinė gėrybė, yra negalimas“ reiškia, kad iki Konstitucinio Teismo nutarimo paskelbimo vadovaujantis Žemės reformos įstatymu (1991 m. rugsėjo 1 d.–2002 m. liepos 3 d. redakcija) ir Vyriausybės 2003 m. gegužės 22 d. nutarimu Nr. 627 „Dėl Valstybinės žemės sklypų individualiai statybai suteikimo nuosavybėn neatlygintinai Lietuvos Respublikos piliečiams, apdovanotiems Vyčio Kryžiaus ordinu, Vyčio Kryžiumi, tvarkos patvirtinimo“ nustatyta tvarka pradėtoms administracinėms procedūroms,

kai dėl vilkinimo ir kitų priežasčių buvo pažeisti Žemės reformos įstatymo 7 straipsnyje (2002 m. lapkričio 5 d. redakcija) ir minėtame Vyriausybės 2003 m. gegužės 22 d. nutarime Nr. 627 nustatyti terminai sprendimams dėl žemės sklypų perdavimo nuosavybėn apdovanotiems asmenims priimti, atsiranda Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimo teisinės pasekmės.

3. Pabrėžtina, kad Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarime nebuvo tiriamas pareiškėjos – Seimo Pirmininkės prašyme nurodytas Vyriausybės 2003 m. gegužės 22 d. nutarimas Nr. 627 „Dėl Valstybinės žemės sklypų individualiai statybai suteikimo nuosavybėn neatlygintinai Lietuvos Respublikos piliečiams, apdovanotiems Vyčio Kryžiaus ordinu, Vyčio Kryžiumi, tvarkos patvirtinimo“, *inter alia* šiame nutarime nustatyti terminai sprendimams dėl žemės sklypų perdavimo nuosavybėn apdovanotiems asmenims priimti, administracinės procedūros.

4. Minėta, kad aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas negali jo turinio aiškinti taip, kad būtų pakeista nutarimo nuostatų prasmė, *inter alia* prasminė elementų, sudarančių nutarimo turinį, visuma, argumentai, motyvai, kuriais grindžiamas tas Konstitucinio Teismo nutarimas, taip pat kad Konstitucinis Teismas negali aiškinti to, ko jis toje konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas prašomas išaiškinti nutarimas, netyrė.

Minėta ir tai, kad prašymo išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, kitą baigiamąjį aktą nagrinėjimas nesuponuoja naujos konstitucinės justicijos bylos.

5. Pareiškėjos – Seimo Pirmininkės prašyme *inter alia* nurodoma, kad Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimo nuostatą „pagal Konstituciją toks teisinis reguliavimas, kai asmeniui, kuris buvo apdovanotas kuriuo nors valstybiniu apdovanojimu, būtent dėl to, kad jis buvo juo apdovanotas, yra suteikiama dar ir tam tikra materialinė gėrybė, yra negalimas“ prašoma išaiškinti „įvertinant Vyčio Kryžiaus ordinu ar Vyčio Kryžiumi apdovanotų asmenų, kurie iki 2002 m. liepos 3 d. pateikė prašymus dėl Žemės reformos įstatymo 7 straipsnio (1991 m. rugsėjo 1 d.–2002 m. liepos 3 d. redakcija) 1 dalies 1 punkte nustatytos teisės įgyvendinimo, pagrįstus ir teisėtus lūkesčius, kad valstybė įvykdys prisiimtus įsipareigojimus“.

6. Taigi pareiškėjos – Seimo Pirmininkės prašymas traktuotinas kaip prašymas išaiškinti, ar Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo 1 straipsnio ir Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 7 straipsnio (2002 m. lapkričio 5 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ nuostata „pagal Konstituciją toks teisinis reguliavimas, kai asmeniui, kuris buvo apdovanotas kuriuo nors valstybiniu apdovanojimu, būtent dėl to, kad jis buvo juo apdovanotas, yra suteikiama dar ir tam tikra materialinė gėrybė, yra negalimas“ reiškia, kad asmenys, apdovanoti Vyčio Kryžiaus ordinu ir Vyčio Kryžiumi, žuvusių (mirusių) tokių fizinių asmenų sutuoktiniai, o jeigu sutuoktinio nėra, – tėvai (įtėviai) arba vaikai (įvaikiai), iki 2002 m. liepos 3 d. pateikę prašymus dėl Žemės reformos įstatymo 7 straipsnyje (2002 m. lapkričio 5 d. redakcija) įtvirtintos

teisės į neatlygintinai suteikiamą vieną žemės sklypą individualiai statybai įgyvendinimo, įsigaliojus Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimui turi teisėtą lūkestį, kad ši teisė, kuri dėl tam tikrų priežasčių nustatytą tvarka nebuvo įgyvendinta iki minėto Konstitucinio Teismo nutarimo įsigaliojimo, dar gali būti įgyvendinta neatlygintinai suteikiant vieną žemės sklypą individualiai statybai.

III

1. Aiškinant minėtą Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimo nuostatą, pažymėtinos tokios kitos šiame nutarime suformuluotos doktrininės nuostatos:

– valstybinis apdovanojimas yra valstybės pagarbos asmeniui ženklas, todėl jis nėra sietinas su kokių nors materialinių, finansinių ar kitokių gėrybių (žinoma, išskyrus patį atitinkamą ordiną, medalį ir pan.), juo labiau privilegijų, teikimu apdovanojamajam. Konstitucija nesuponuoja, kad asmuo, kuris buvo apdovanotas kuriuo nors valstybiniu apdovanojimu, galėtų vien dėl to, kad yra apdovanotas, tikėtis, juo labiau reikalauti, dar kokių nors materialinių, finansinių ar kitokių gėrybių, privilegijų ar pan.;

– valstybinių apdovanojimų konstitucinis teisinis institutas nėra tapatus kitiems konstituciniams institutams, *inter alia* susijusiems su Konstitucijoje numatyty (taigi konstituciškai pagrindžiamų ir privilegijomis nelaikytinų) paramos, globos, aprūpinimo, materialinių, finansinių ar kitokių gėrybių teikimu įvairiems asmenims;

– jeigu asmuo atitinka įstatyme nustatytas sąlygas ir yra įstatyme nustatyti pagrindai, valstybės materialinė, finansinė parama, kitokių materialinių ar finansinių gėrybių teikimas jam gali būti siejami ir su tais pačiais darbais (veikla), už kuriuos tas asmuo buvo apdovanotas tam tikru valstybiniu apdovanojimu. Tačiau pabrėžtina, jog vien tai, kad asmuo yra apdovanotas kuriuo nors valstybiniu apdovanojimu, savaime negali būti pagrindu skirti tam asmeniui valstybės materialinę, finansinę paramą, kitokias materialines ar finansines gėrybes ir t. t. Jeigu toks teisinis reguliavimas būtų nustatytas, jis būtų vertintinas kaip nukrypstantis nuo Konstitucijos 23 straipsnio 2 dalies, pagal kurią nuosavybės teisės, neišskiriant nė valstybės bei savivaldybių nuosavybės teisių, saugo įstatymas, o Konstitucijos 23 straipsnio 2 dalį aiškinant kartu su Konstitucijos 128 straipsnio 2 dalies nuostata, kad valstybinio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo tvarką nustato įstatymas, – ir nuo Konstitucijos 128 straipsnio 2 dalies, taip pat nuo konstitucinio teisinės valstybės principo, konstitucinės valstybinių apdovanojimų sampratos.

2. Pažymėtina ir tai, kad tirdamas Žemės reformos įstatymo 7 straipsnio (2002 m. lapkričio 5 d. redakcija) nuostatą „Žemė Vyriausybės nustatyta tvarka suteikiama nuosavybėn neatlygintinai Lietuvos Respublikos piliečiams: <...> 1) apdovanotiems Vyčio Kryžiaus ordinu ir Vyčio Kryžiumi, žuvusių (mirusių) tokių fizinių asmenų sutuoktiniams, o jeigu sutuoktinio nėra, – tėvams (įtėviams) arba vaikams (įvaikiams) – Vyriausybės nustatyto dydžio vienas žemės sklypas individualiai

statybai, jeigu jų prašymai dėl žemės sklypo suteikimo nuosavybėn neatlygintinai pateikti iki Žemės reformos įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo įsigaliojimo (2002 m. liepos 3 d.)“ Konstitucinis Teismas 2006 m. gegužės 12 d. nutarime konstatavo:

– ši nuostata įstatymu buvo įtvirtinta jau po to, kai įsigaliojo Žemės reformos įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymas, kurio 1 straipsniu buvo pripažintas netekusiu galios Konstitucijos neatitikęs Žemės reformos įstatymo 7 straipsnyje (jo 1 punkte) (1997 m. liepos 2 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas, kad žemė Vyriausybės nustatyta tvarka turi būti suteikiama nuosavybėn neatlygintinai Lietuvos Respublikos piliečiams, apdovanotiems Vyčio Kryžiaus ordinu ir Vyčio Kryžiumi, žuvusių (mirusių) tokių asmenų sutuoktiniams, o jeigu sutuoktinio nėra, – tėvams arba vaikams – jų prašymu Vyriausybės nustatyto dydžio vienas žemės sklypas individualiai statybai;

– šia nuostata į teisės sistemą buvo grąžintas (tam tikra siauresne apimtimi) teisinis reguliavimas, kad žemė Vyriausybės nustatyta tvarka turi būti suteikiama nuosavybėn neatlygintinai Lietuvos Respublikos piliečiams, apdovanotiems Vyčio Kryžiaus ordinu ir Vyčio Kryžiumi, žuvusių (mirusių) tokių fizinių asmenų sutuoktiniams, o jeigu sutuoktinio nėra, – tėvams (įtėviams) arba vaikams (įvaikiams) – Vyriausybės nustatyto dydžio vienas žemės sklypas individualiai statybai, nustačius sąlygą, kad jų prašymai dėl žemės sklypo suteikimo nuosavybėn neatlygintinai turėjo būti pateikti iki 2002 m. liepos 3 d., t. y. iki Žemės reformos įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo įsigaliojimo;

– įstatymų leidėjas vėl nustatė tokį teisinį reguliavimą, kad tam tikriems asmenims (jų sutuoktiniams, tėvams (įtėviams), vaikams (įvaikiams) dar tam tikrą laiką turėjo būti neatlygintinai suteikiami žemės sklypai būtent dėl to, kad tie asmenys buvo apdovanoti Vyčio Kryžiaus ordinu ir Vyčio Kryžiumi.

3. Pažymėtina, jog Konstitucinis Teismas, remdamasis *inter alia* doktrinine nuostata (kurią prašoma išaiškinti), kad pagal Konstituciją toks teisinis reguliavimas, kai asmeniui, kuris buvo apdovanotas kuriuo nors valstybiniu apdovanojimu, būtent dėl to, kad jis buvo juo apdovanotas, yra suteikiama dar ir tam tikra materialinė gėrybė, yra negalimas, konstatavo, kad Žemės reformos įstatymo 7 straipsnio 1 punktas (1997 m. liepos 2 d. redakcija), pagal kurį žemė Vyriausybės nustatyta tvarka buvo suteikiama nuosavybėn neatlygintinai Lietuvos Respublikos piliečiams, apdovanotiems Vyčio Kryžiaus ordinu ir Vyčio Kryžiumi, žuvusių (mirusių) tokių asmenų sutuoktiniams, o jeigu sutuoktinio nėra, – tėvams arba vaikams – jų prašymu Vyriausybės nustatyto dydžio vienas žemės sklypas individualiai statybai, neatitiko Konstitucijoje įtvirtintos konstitucinės valstybinių apdovanojimų sampratos, socialinės darnos imperatyvo, Konstitucijos 23 straipsnio 2 dalies, 128 straipsnio 2 dalies nuostatų.

4. Minėta, kad Konstitucinio Teismo nutarimo nuostatos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į

visą oficialų doktrininį kontekstą, taip pat į kitas Konstitucijos nuostatas (eksplicitines ir implicitines), susijusias su Konstitucijos nuostata (-omis), kurią (-ias) aiškinant Konstitucinio Teismo nutarime, kitame baigiamajame akte buvo suformuluota atitinkama oficiali konstitucinė doktrininė nuostata; jokia Konstitucinio Teismo nutarimo nuostata negali būti aiškinama ignoruojant jos prasmines bei sisteminės sąsajas su kitomis oficialiomis konstitucinėmis doktrininėmis nuostatomis, taip pat su kitomis Konstitucijos nuostatomis.

5. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad neatsiejamas teisinės valstybės principo elementas *inter alia* yra teisėtų lūkesčių apsauga.

Teisėtų lūkesčių apsaugos principas suponuoja valstybės, taip pat valstybės valdžią įgyvendinančių bei kitų valstybės institucijų pareigą laikytis valstybės priimtų įsipareigojimų. Šis principas taip pat reiškia įgytų teisių apsaugą (Konstitucinio Teismo *inter alia* 2008 m. gruodžio 24 d., 2009 m. rugsėjo 2 d., 2010 m. vasario 3 d. nutarimai).

5.1. Taigi pagal oficialiąją konstitucinę doktriną vienas iš teisėtų lūkesčių apsaugos principo elementų yra teisių, įgytų pagal įstatymus ir kitus teisės aktus, apsauga.

Viena vertus, pagal Konstituciją santykiuose su valstybe yra saugomi ir ginami asmens lūkesčiai, kurie kyla iš pačios Konstitucijos ar iš įstatymų bei kitų teisės aktų, neprieštaraujančių Konstitucijai.

Kita vertus, kaip ne kartą yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, konstitucinių vertybių pusiausvyros imperatyvas, konstituciniai teisinio tikrumo ir teisinio saugumo reikalavimai, Konstitucijoje įtvirtinta įgytų teisių apsauga bei teisės aktų konstitucingumo ir teisėtumo prezumpcija lemia *inter alia* tai, kad Konstitucija apskritai neužkerta kelio tam tikrais ypatingais atvejais saugoti bei ginti ir tokių asmens įgytų teisių, kylančių iš teisės aktų, vėliau pripažintų prieštaraujančiais Konstitucijai (poįstatyminių aktų – prieštaraujančiais Konstitucijai ir (arba) įstatymams), kurių neapgynus ir neapsaugojus šis asmuo, kiti asmenys, visuomenė arba valstybė patirtų didesnę žalą, negu toji, kurią šis asmuo, kiti asmenys, visuomenė arba valstybė patirtų, jeigu minėtos teisės būtų visiškai ar iš dalies apsaugotos ir apgintos (Konstitucinio Teismo *inter alia* 2004 m. gruodžio 13 d., 2008 m. vasario 20 d., 2008 m. gruodžio 24 d., 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimai).

5.2. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad gali susidaryti tokios faktinės situacijos, kai asmuo, atitinkantis teisės aktų nustatytas sąlygas, pagal šiuos teisės aktus įgijo tam tikras teises ir dėl to jam atsirado lūkesčių, kuriuos šių teisės aktų galiojimo metu galėjo pagrįstai laikyti teisėtais, taigi pagrįstai galėjo tikėtis, kad jeigu jis paklus teisei, vykdys įstatymų reikalavimus, jo lūkesčiai valstybės bus laikomi teisėtais ir bus valstybės ginami ir saugomi; tokius lūkesčius gali sukelti net ir tie teisės aktai, kurie vėliau buvo Konstitucijos ir įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai (poįstatyminiai aktai –

prieštaraujančiais Konstitucijai ir (arba) įstatymams); gali būti ir tokių faktinių situacijų, kai asmuo jau yra įgyvendinęs iš teisės akto, kuris vėliau buvo pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai (poįstatyminis aktas – prieštaraujančiu Konstitucijai ir (arba) įstatymams), kilusias teises ir pareigas kitų asmenų atžvilgiu ir dėl to šiems kitiems asmenims pagal teisės aktus taip pat atsirado atitinkamų lūkesčių, kurių gynybos ir apsaugos iš valstybės jie pagrįstai galėjo tikėtis; kai kada nuo tokių lūkesčių atsiradimo iki atitinkamų teisės aktų pripažinimo prieštaraujančiais Konstitucijai (poįstatyminių aktų – prieštaraujančiais Konstitucijai ir (arba) įstatymams) gali būti praėjęs ilgas laikas (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2005 m. gegužės 13 d., 2008 m. vasario 20 d. nutarimai).

5.3. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad sprendžiant, ar iš teisės akto, vėliau pripažinto prieštaraujančiu Konstitucijai (poįstatyminio akto – prieštaraujančiu Konstitucijai ir (arba) įstatymams), jo galiojimo metu kilusios asmens įgytos teisės turi būti saugomos ir ginamos, o jeigu taip, tai kiek, kiekvienu atveju būtina išsiaiškinti, ar neapsaugojus ir neapgynus šių įgytų teisių nebus pažeistos kitos Konstitucijos saugomos vertybės, ar nebus pažeista Konstitucijoje įtvirtintų, jos ginamų ir saugomų vertybių pusiausvyra (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. liepos 5 d., 2008 m. vasario 20 d., 2008 m. gruodžio 24 d., 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimai).

6. Pareiškėjos – Seimo Pirmininkės prašymo kontekste pažymėtina, kad Konstitucija nesaugo ir negina tokių asmens įgytų teisių, kurios savo turiniu yra privilegijos; privilegijų gynimas ir apsauga reikštų, kad yra pažeidžiami konstituciniai asmenų lygiateisiškumo, teisingumo principai, Konstitucijoje įtvirtintas darnios visuomenės imperatyvas, taigi ir konstitucinis teisinės valstybės principas (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. liepos 5 d. nutarimai).

Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip minėta, Konstitucinis Teismas 2006 m. gegužės 12 d. nutarime pripažino, jog Žemės reformos įstatymo 7 straipsnio (2002 m. lapkričio 5 d. redakcija; Žin., 2002, Nr. 112-4974) nuostata „Žemė Vyriausybės nustatyta tvarka suteikiama nuosavybėn neatlygintinai Lietuvos Respublikos piliečiams: <...> 1) apdovanotiems Vyčio Kryžiaus ordinu ir Vyčio Kryžiumi, žuvusių (mirusių) tokių fizinių asmenų sutuoktiniams, o jeigu sutuoktinio nėra, – tėvams (įtėviams) arba vaikams (įvaikiams) – Vyriausybės nustatyto dydžio vienas žemės sklypas individualiai statybai, jeigu jų prašymai dėl žemės sklypo suteikimo nuosavybėn neatlygintinai pateikti iki Žemės reformos įstatymo 7 straipsnio pakeitimo įstatymo įsigaliojimo (2002 m. liepos 3 d.)“ prieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 2 daliai, 128 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

7. Vadinasi, Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimo nuostata „pagal Konstituciją toks teisinis reguliavimas, kai asmeniui, kuris buvo apdovanotas kuriuo nors valstybiniu apdovanojimu, būtent dėl to, kad jis buvo juo apdovanotas, yra suteikiama dar ir tam tikra materialinė gėrybė, yra negalimas“, kurią prašoma išsiaiškinti, visos oficialiosios konstitucinės

doktrinos kontekste suponuoja, kad įsigaliojus Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimui Konstitucija nesaugo ir negina Žemės reformos įstatymo 7 straipsnyje (2002 m. lapkričio 5 d. redakcija) įtvirtintos asmenų, apdovanotų Vyčio Kryžiaus ordinu ir Vyčio Kryžiumi, žuvusių (mirusių) tokių fizinių asmenų sutuoktinių, o jeigu sutuoktinio nėra, – tėvų (įtėvių) arba vaikų (įvaikių), teisės į neatlygintinai suteikiamą vieną žemės sklypą individualiai statybai įgyvendinimo, kuris dėl vienokių ar kitokių priežasčių nebuvo baigtas iki Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimo įsigaliojimo.

8. Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnyje „Teisės akto pripažinimo prieštaraujančiu Konstitucijai pasekmės“ *inter alia* nustatyta, jog „Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo nutarimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.“ (1 dalis); „Neturi būti vykdomi sprendimai, pagrįsti teisės aktais, kurie pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai <...>, jeigu tokie sprendimai nebuvo įvykdyti iki atitinkamo Konstitucinio Teismo nutarimo įsigaliojimo“ (4 dalis).

9. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimo nuostata „pagal Konstituciją toks teisinis reguliavimas, kai asmeniui, kuris buvo apdovanotas kuriuo nors valstybiniu apdovanojimu, būtent dėl to, kad jis buvo juo apdovanotas, yra suteikiama dar ir tam tikra materialinė gėrybė, yra negalimas“ reiškia ir tai, kad asmenys, apdovanoti Vyčio Kryžiaus ordinu ir Vyčio Kryžiumi, žuvusių (mirusių) tokių fizinių asmenų sutuoktiniai, o jeigu sutuoktinio nėra, – tėvai (įtėviai) arba vaikai (įvaikiai), iki 2002 m. liepos 3 d. pateikę prašymus dėl Žemės reformos įstatymo 7 straipsnyje (2002 m. lapkričio 5 d. redakcija) įtvirtintos teisės į neatlygintinai suteikiamą vieną žemės sklypą individualiai statybai įgyvendinimo, įsigaliojus Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimui neturi teisėto lūkesčio, kad ši teisė, kuri dėl tam tikrų priežasčių nustatytą tvarka nebuvo įgyvendinta iki minėto Konstitucinio Teismo nutarimo įsigaliojimo, dar gali būti įgyvendinta neatlygintinai suteikiant vieną žemės sklypą individualiai statybai.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsniu, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 61 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nusprendžia:

Išaiškinti, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimo (Žin., 2006, Nr. 54-1965) nuostata „pagal Konstituciją toks teisinis reguliavimas, kai asmeniui, kuris buvo apdovanotas kuriuo nors valstybiniu apdovanojimu, būtent dėl to, kad jis buvo juo apdovanotas, yra suteikiama dar ir tam tikra materialinė gėrybė, yra negalimas“ *inter alia* reiškia,

kad asmenys, apdovanoti Vyčio Kryžiaus ordinu ir Vyčio Kryžiumi, žuvusių (mirusių) tokių fizinių asmenų sutuoktiniai, o jeigu sutuoktinio nėra, – tėvai (įtėviai) arba vaikai (įvaikiai), iki 2002 m. liepos 3 d. pateikę prašymus dėl Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 7 straipsnyje (2002 m. lapkričio 5 d. redakcija) įtvirtintos teisės į neatlygintinai suteikiamą vieną žemės sklypą individualiai statybai įgyvendinimo, įsigaliojus Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 12 d. nutarimui neturi teisėto lūkesčio, kad ši teisė, kuri dėl tam tikrų priežasčių nustatyta tvarka nebuvo įgyvendinta iki minėto Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimo įsigaliojimo, dar gali būti įgyvendinta neatlygintinai suteikiant vieną žemės sklypą individualiai statybai.

Šis Konstitucinio Teismo sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Sprendimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Armanas Abramavičius

Toma Birmontienė

Pranas Kuconis

Kęstutis Lapinskas

Zenonas Namavičius

Ramutė Ruškytė

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Romualdas Kęstutis Urbaitis